

Андрей Смирнов

ВАНГА, БЕРИЯ И ДРУГИ

ИЗ БЕЛЕЖНИКА НА КОРЕСПОНДЕНТА НА ТАСС

София, 2022

Преводът е направен по изданието:
Смирнов А.В.

ВАНГА, БЕРИЯ И ДРУГИЕ
Из блокнота кореспондента ТАСС
КнигИздат, 2020

© Смирнов А.В., 2022

© Издателство „Изток-Запад“, 2022

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на автора и на издателство „Изток-Запад“.

© Владимир Найденов, превод, 2022

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2022

ISBN 978-619-01-0983-9

АНДРЕЙ СМИРНОВ

ВАНГА,
БЕРИЯ
И ДРУГИ

ИЗ БЕЛЕЖНИКА НА КОРЕСПОНДЕНТА НА ТАСС

Превод от руски
Владимир Найденов

Съдържание

За Сталин, Хитлер и други	7
Началото	15
Ванга	45
Приятел на Ленин, Сталин, Хрушчов, Брежнев и Горбачов	58
Господин №186524	60
Живков: „Даже ако възкръсне руският император...“	71
Селянин	104
И още един президент	109
Аржентинската следа на Лаврентий Берия	110
Синът на Маленков: „Хрушчов се опитал да премахне баща ми“	136
В. Суходрев: „А ти, чичо Лъоня, стой тук и се поти...“	142
Живият призрак от миналото. Алла Баянова	151
Генерал от КГБ за подаръка за Хариман	161
Анатолий Судоплатов за баща си	169
Нашият живот е разписан до минута	176
Как главният редактор на „Труд“ редактираше Ю. Семьонов	180
Кошмар! Главата на СССР го ужилила оса	186
Доктор Найденов: гений или фокусник?	193

Джордж Сорос: нито приятел, нито враг?	199
Тайните на кремълската кухня	203
Алексей Ботян – майор Вихър	210
А имало ли е чадър?	217
Ще клонираме ли вождовете?	239
Как Петро учил двамата Ким	244
Двамата Райкини	256
Трапезария за министри	259
Съвсем накратко	263
Из архивите	269

За Сталин, Хитлер и груги

БЕШЕ ТОПЛА ЛЯТНА вечер, започваше да се смрачава. С моя отдавнашен приятел Павел Писарев решихме да се разходим из центъра на София; обаче преди да ви разкажа тази история, няколко думи за Павел Писарев. Той е човек с необикновена съдба. Баща му е българин, майка му – немкиня. Тъй като се е родил в семейството на български социалист, който подкрепял идването на власт на комунистите, кариерата на Павел не се различавала от кариерата на мнозина млади хора от онова време. Институт, работа като журналист във вестник „Работническо дело“, командировка в Париж, преместване в Комитета за култура, където става първи заместник на председателката Людмила Живкова, ръководител на Българска кинематография и два пъти ръководител на Българската национална телевизия. Веднъж, по време на работата му като кореспондент на вестника в Париж, получил покана за прием по случай посещението във Франция на канцлера на ФРГ. Сама по себе си тази покана „извън протокола“ предизвиква въпроси. По-късно обаче станало ясно защо му е оказана тази чест: вечерта по време на приема към него се приближил човек от немската делегация и му казал, че Писарев има вуйчо в Германия, който иска да се срещне с него и между другото бил роднина на фелдмаршал Фон Браухич. Но това е просто така, между другото. Описвам тези подробности, за да покажа, че моят събеседник беше образован и добре информиран човек. И така, докато се разхождахме, стигнахме до площад „Народно събрание“, където срещу Парламента се издига паметникът на Александър II, почитания в България Цар Освободител.

– За мен този паметник винаги се асоциира с една невероятна история – започна да разказва Павел. – Преди няколко години, когато вашият режисьор Ю. Озеров завършваше снимките на своята кино епопея „Освобождение“, в София пристигна неговият сценарист Оскар Курганов – по молба на българската страна трябваше да се направят някои поправки в сценария. След обсъждането на тази тема ние, приемащата страна, поканихме Курганов на вечеря. За срещата избрахме ресторанта на хотел „София“, който се намира точно зад паметника на царя. Седим, бърборим, пием ракийка, естествено. Някой от нас се обърна към съветския гост и сочейки през прозореца паметника, каза: „Обърнете внимание колко са благодарни българите на руснаците за помощта в освобождаването на България!“ Реакцията на нашия гост беше неочаквана: „Вместо на Александър вие, българите, трябва да вдигнете паметник на своя цар Борис за това, което той направи за Русия!“ – каза, като постави ударението на думата „своя“. В онези години това беше доста смело изказване, което си обяснихме с изпитата ракия. Но Курганов продължи:

– Имам основания да кажа това. Защото за мен, като сценарист на „Освобождение“, бяха отворени всички архиви. И в един от тях се натъкнах на секретни документи, в чиято реалност беше трудно да се повярва, но това бяха оригинали.

На това място, като преразказвам историята на Павел, съм принуден да направя едно поясняващо отстъпление. Тогава, в края на 60-те и началото на 70-те години, още не беше известно за тайните контакти на знаменития чекист Павел Судоплатов с българския посланик в Москва Стаменов през лятото на 1941 г. Това стана известно чак след публикуването на спомените на Судоплатов в началото на 90-те години, както и от някои разкрити по-рано секретни документи. За да стане ясно за какво става дума, ще си позволя да цитирам изцяло докладната записка на Судоплатов, написана вече след арестуването му през 1953 г., до Министерския съвет на СССР с гриф „Строго секретно“:

Докладвам следния известен ми факт.

Няколко дни след вероломното нападение на фашистка Германия срещу СССР, вероятно около 25–27 юни 1941 г. бях извикан

в служебния кабинет на бившия народен комисар на вътрешните работи на СССР Берия.

Берия ми каза, че има решение на съветското правителство, съгласно което е необходимо неофициално да се изясни при какви условия Германия ще се съгласи да прекрати войната против СССР и да спре настъплението на немско-фашистките войски. Берия ми обясни, че това решение на съветското правителство има за цел създаде условия, позволяващи на съветското правителство да маневрира и да спечели време са набиране на сили. Във връзка с това Берия ми заповяда да се срещна с българския посланик в СССР Стаменов, който по данни на НКВД на СССР имал връзки с немците и те го познавали добре.

Берия ми заповяда при разговора със Стаменов да поставя четири въпроса. Тези въпроси Берия ми изброи, гледайки в бележника си, и те се свеждаха до следното:

- Защо Германия, нарушавайки пакта за ненападение, започна война против СССР?
- Какво би задоволило Германия, при какви условия Германия е съгласна да прекрати войната, какво е необходимо за прекратяване на войната?
- Ще бъде ли достатъчно за немците предаването на Германия на такива съветски земи като Прибалтика, Украйна, Бесарабия, Карелския провлак?
- Ако не, то за кои територии допълнително претендира Германия?

Берия ми заповяда да водя разговора със Стаменов не от име на съветското правителство, а да поставя тези въпроси от свое име, когато разговаряме по темата за създалата се военна и политическа обстановка, и също така да изясня неговото мнение по съществуването на тези четири въпроса.

Берия ми каза, че смисълът на моя разговор със Стаменов се свежда до това той добре да запомни тези четири въпроса. При това Берия изказа увереност, че Стаменов сам ще доведе тези въпроси до знание на Германия.

Берия ме инструктира също и за реда за организиране на срещата. По негово указание срещата трябваше да се състои в ресто-

рант „Арагви“ в Москва на предварително подготвена маса в общия салон на ресторанта.

Всичките тези указания получих от Берия в неговия служебен кабинет в сградата на Народния комисариат на вътрешните работи (НКВД) на СССР.

След това се прибрах да се готвя за срещата.

Същия ден вечерта, около 19 часа, дежурният секретар на наркома ми предаде заповед да отида в градското жилище на Берия. Отидох до къщата, в която живееше Берия, но не ме пуснаха да вляза. Като се разхождахме с Берия по тротоара покрай къщата, в която живееше, той отново ми повтори четирите въпроса, които трябваше по негова заповед да задам на Стаменов, като поглеждаше в бележника си.

Берия ми напомни да не задавам въпросите направо, а в разговор по темата за създалата се военна и политическа обстановка. За втори път тук Берия изказа увереност, че Стаменов, като свързан с немците човек, ще съобщи за зададените му въпроси в Германия.

Берия най-строго ме предупреди и през деня, и сега, че аз никъде, на никого и никога не трябва да говоря за това поръчение на съветското правителство, иначе аз и моето семейство ще бъдем унищожени.

Берия даде указание да се проследи по линия на службата за дешифриране в каква форма Стаменов ще изпрати съобщението по тези въпроси в чужбина.

Аз имах уговорка със Стаменов, която ми позволяваше да го викам на срещи.

На другия ден в съответствие с получените от Берия указания позвъних в българското посолство, помолих да извикат Стаменов на телефона и се разбрахме да се срещнем пред зала „Чайковски“ на площад „Маяковски“.

Когато срещнах Стаменов, аз го поканих в колата и го откарах в ресторант „Арагви“.

Моят разговор със Стаменов се проведе в общия салон на „Арагви“ на отделна маса, както беше предвидено съгласно инструкциите на Берия.

Разговорът започна по същество за създалата се към този момент военна и политическа обстановка. Аз разпитвах Стаменов за отношението на българите към нахлуването на немците в СССР, за възможната позиция в тази връзка на Франция, Англия и САЩ и в хода на разговора, когато засегнахме темата за вероломното нарушаване от немците на пакта за ненападение, сключен от Германия с СССР, зададох на Стаменов описаните по-горе четири въпроса.

Стаменов внимателно слушаше всичко, което говорех, но не изказа своето мнение относно четирите въпроса.

Стаменов се стараяше да се държи като човек, който е сигурен в поражението на Германия в тази война. На бързото напредване на немците през първите дни на войната той не придаваше голямо значение. Основните му изказвания се свеждаха до нова, че силите на СССР безусловно превъзхождат силите на Германия и че дори немците да завладеят на първо време значителни територии от СССР и даже да стигнат до Волга, Германия по-нататък в крайна сметка ще претърпи поражение и ще бъде разбита.

След срещата със Стаменов незабавно, още същата вечер, докладвах за резултатите на тогавашния нарком Берия в неговия служебен кабинет в сградата на НКВД на СССР. По време на моя доклад Берия си водеше някакви бележки в своя бележник, след това в мое присъствие повика кола и като каза на дежурния, че отива в ЦК, напусна.

По темите, засегнати в четирите въпроса, повече не съм разговарял със Стаменов и въобще не съм се срещал с него. Наблюдението на шифрованата кореспонденция на Стаменов продължи известно време. Това не даде резултат, което обаче не изключва, че Стаменов би могъл да съобщи за този разговор по дипломатическата поща или дипломатическата свързка на онези посолства и мисии, които по това време още не участваха във войната.

След това не съм получавал никакви указания, свързани с този въпрос или с използването на Стаменов.

Не ми е известно дали Берия се е срещал лично със Стаменов. На мен не ми е възлагана задача за организиране на подобна среща. От делото на Стаменов, което е в МВР на СССР, се вижда, че

със Стаменов като агент са се срещали преди мен и след мен и други сътрудници на МВР на СССР.

Изпълнявайки през юни 1941 г. заповедта на тогавашния нарком Берия във връзка с разговора със Стаменов, аз бях твърдо убеден и изхождах от това, че по този начин изпълнявам задача на партията и правителството.

Сега, след разговора, който беше проведен с мен в Президиума на ЦК на КПСС и получените обяснения, аз разбирам, че не е имало никакво решение на съветското правителство и за мен е напълно ясно, че Берия ме е измамил, очевидно знаейки добре, че без преки указания на правителството подобни разговори няма да водят с никого. А и подобен род мисли не биха могли да възникнат у мен. Сега, в светлината на фактите за изменническата и предателска дейност, разкрити от ЦК на КПСС, е напълно очевидно, че Берия, грижливо маскирайки се, още тогава, през 1941 година, в най-тежкото за страната време, е тръгнал по пътя на изменната и се е опитвал зад гърба на съветското правителство да влезе в разговор с немско-фашистките завоеватели, започнал е да оказва помощ на врага в раздробяването на СССР и поробването на съветския народ от немско-фашистка Германия.

П. Судоплатов,
7 август 1953 г.

Обаче прегледаните от Курганов документи, за които той разказа на своите български колеги в онази паметна вечер, дават основание да се мисли за нещо друго. Генерал Судоплатов, който след смъртта на Сталин е репресиран от Хрущов, включително и по обвинение за водене на преговори с българския посланик, даже и след много години очевидно не иска да си спомня какво всъщност е станало. А по думите на Курганов тези срещи на генерала с посланика са ставали със знанието и по пряко поръчение на Сталин и Молотов. При това е било дадено указание да се предаде на немците чрез българите, че СССР е готов да отстъпи на Германия Украйна, Бесарабия, Буковина, Белорусия, Прибалтика и Карелския провлак! И макар че по-късно синът на Берия си спомняше, че не е имало никакви преговори, неговото свидетелстване може да се подложи на

съмнение въз основа на това, че някои факти, изложени в спомените на Серго Берия, при проверката се оказаха недостоверни (към мемоарите на С. Берия пак ще се върнем).

След като съветското разузнаване се убедило, че българският посланик не е сметнал информацията на Судоплатов за достатъчно важна, че да я предаде в София, Сталин поканил на среща Стаменов и с други думи, но по същество повторил онова, което чул от съветския генерал. Стаменов възразил на Сталин, убеждавайки вожда, че такива отстъпки, каквито предлага СССР, не са необходими, че настъплението на хитлеристките войски неизбежно рано или късно ще се изтощи. Въпреки това Сталин останал на своето мнение и в края на разговора помолил българския посланик да предаде на цар Борис неговото съдържание, като добавил, че би било добре Борис да стане посредник и да разговаря лично с Хитлер. С това се разделили. В московските архиви няма документи за срещата на царя с фюрера, обаче са се запазили други, не толкова сензационни. Оказва се, че след посещенията на Борис в Берлин българският монарх по специален въздушен коридор долетял в Москва със самолета на Хитлер и се е срещал със Сталин! Фактът за тази фантастична среща никога и никъде не е публикуван.

Но най-интересното, по думите на Курганов, е съдържанието на разговора на царя със Сталин. Борис положил всички усилия да убеди вожда, че капитулацията пред немците би била сериозна грешка, че немците нямат нито сили, нито средства, за да водят продължителна мащабна военна кампания на изток и че победата ще бъде на Съветския съюз. „Вие ще победите!“ – казал царят. Ние не знаем дали Борис се е отказал от по-нататъшно сътрудничество, смятайки, че неговата намеса ще се окаже полезна за Хитлер, което той явно не е желал, или пък от идеята за помиряване се е отказал Хитлер, разчитайки в кратък срок и без това да разгроми Съветския съюз. Но за нас фактът си остава факт: през есента на 1941 г. Сталин е бил близо до паника и е бил готов да загуби значителни територии само и само да спре войната. Тази история коренно променя нашите представи за началния период на войната и личната роля на

Сталин, неговото морално състояние, което е било сериозно подкопано в онзи момент.

Когато моят приятел се прибрал вкъщи, под впечатлението на току-що чуто чутото започнал да преразказва тази история на своите роднини. Сред тях бил и синът на Васил Коларов (първия президент на България) – Петър (Павел е негов зет). По време на войната Петър Коларов работел в Коминтерна в Москва. Когато Павел завършил, увиснала тишина. Петър сякаш размислял: струва ли си да си отваря устата. Накрая казал:

– Ами... аз бях преводачът на тази среща в Кремъл!

За голямо съжаление, по-нататъшните опити да го заговорят на тази тема и да узнаят подробности не дали никакъв резултат. Човекът бил от старата сталинска школа и умее да си държи езика зад зъбите.

Започнах книгата си с тази удивителна история, защото тя е много показателна: един журналист, където и да работи, може неочаквано да получи невероятна и ценна информация.